

Načrtovanje specialističnega kadra za zmogljivost Slovenske vojske

Planning of specialist personnel for the capacity of the Slovenian Armed Forces

Povzetek

Republika Slovenija kot članica Nata sprejema določene politične zaveze. Eno izmed takih zavez predstavlja tudi sodelovanje v Natovi pobudi o pripravljenosti. Ob vzpostavitvi dogovorjenih zmogljivosti je treba načrtovati, zagotoviti in usposobiti ustrezen kader. V začetni fazi tega procesa nosilna enota, ki je določena za razvoj neke zmogljivosti, nima vedno na voljo dovolj kadra, predvsem specialističnega. Izzivov s kadrom, ki nima dovolj kompetenc in ni usposobljen, se je treba lotiti sistematično. Vzporedno postavljanje zmogljivosti in usposabljanje specialističnega kadra namreč zahtevata prisotnost celotne enote in skupno usposabljanje vseh njenih pripadnikov. V prispevku je prikazano časovno obdobje, ki je nujno za vzpostavitev specialističnega kadra, in sicer na primeru vojaka voznika srednjega kolesnega oklepnega vozila 8×8 in na primeru vzpostavitve zmogljivosti v okviru Natove pobude o pripravljenosti.

Ključne besede: Slovenska vojska, kadrovske viri, vojak voznik SKOV 8×8 .

Abstract

As a NATO member, the Republic of Slovenia accepts certain political commitments, one of which is participation in the NATO Readiness Initiative. When setting up the agreed capabilities, it is necessary to plan, secure and train the appropriate personnel. In the initial phase of this process, the main unit designated for capability building does not always have enough personnel available, particularly specialist personnel. Challenges with less competent and untrained personnel must be tackled systematically. The parallel capability generation and training of specialist personnel requires the presence of the entire unit and the joint training of all the members of the unit. This paper shows the

time period required for the completion of specialist personnel training, using the example of a soldier driver of an 8×8 medium wheeled armoured vehicle, and the example of capability building within the framework of the NATO Readiness Initiative.

Key words: *Slovenian Armed Forces, personnel resources, soldier driver of 8×8 medium wheeled armoured vehicle.*

1 Uvod

Načrtovanje Slovenske vojske je pomemben element na vseh ravneh in področjih. Ključnega pomena pri vzpostavitvi zmogljivosti je pravočasna zagotovitev kadra, predvsem specialističnega, kar pa je ob kadrovskem primanjkljaju v Slovenski vojski vse večji izziv. Čeprav proces zagotavljanja kadrovskih virov zahteva čas in usklajene dogodke, lahko s pravočasnim načrtovanjem specialističnega kadra dosežemo kakovostno podlago za uspešen razvoj zmogljivosti v Slovenski vojski. Pri načrtovanju ima pomembno vlogo kadrovska služba, saj je dolžna pravočasno zagotoviti ustrezen kader. Cikel usposabljanja za zagotovitev ustreznega specialističnega kadra je proces, ki mora potekati ves čas, če želimo imeti ob začetku vzpostavljanja zmogljivosti na voljo dovolj usposobljenega kadra. Ob kadrovskem primanjkljaju in vse večjih varnostnih izzivih v svetu, v katerem so potrebe po zmogljivostih držav in njihovem prispevanju v zvezo Nato vedno večje, je vse težje zagotavljati zadostno število usposobljenega specialističnega kadra. Zato je treba več pozornosti usmeriti v sistematično načrtovanje in zagotavljanje kadrovskih sredstev, predvsem specialističnih, saj sta njihovo pridobivanje in razvoj dolgotrajen proces.

Namen prispevka je pregled pogojev in poskus prikaza optimalnega načina za zagotovitev specialističnega kadra ter njihovih rezerv za uspešno vzpostavitev zmogljivosti. Specialistični kader je ključen za delovanje sistemov in podporo enoti pri zahtevnejših procesih oziroma nalogah. Ob upoštevanju časa za usposabljanje specialistov s področja specialističnih izobraževanj in usposabljanj sta pomembna časovni interval usposabljanj ter pravočasnost začetka usposabljanj. Ob začetku vzpostavljanja zmogljivosti mora biti usposobljen specialistični kader že na razpolago, saj se ob razvoju zmogljivosti začne faza vzpostavljanja kolektiva, kolektivnih usposabljanj in usposabljanj taktičnih postopkov enot. Cilj prispevka je tudi določiti optimalen način in časovni okvir za začetek načrtovanja in usposabljanja specialističnega kadra na primeru voznika SKOV 8 × 8 za vzpostavitev čete, ki bo delovala v okviru Natove pobude o krepitvi

pripravljenosti (angl. *NATO Readiness Initiative – NRI*). V prispevku bomo na podlagi induktivno-deduktivne metode, metode deskripcije in kompilacije analizirali ter preverili pomen pravočasne usposobljenosti specialističnega kadra za uspešen razvoj zmogljivosti.

2 Kadrovski viri v Slovenski vojski

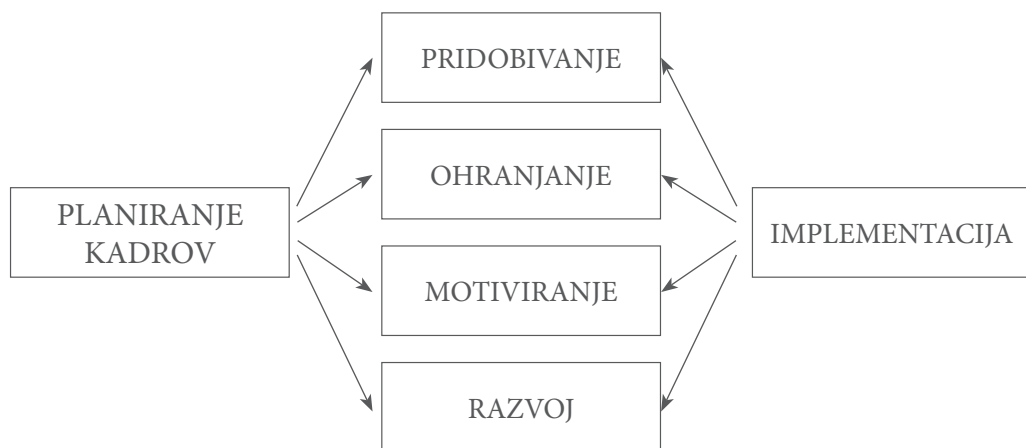
Za vsako organizacijo so osnovni viri, ki jim moramo pripisati najpomembnejšo vlogo, kadri. Znanje, delovni procesi, sposobnost, strokovnost in izkušnje ustvarjajo dodano vrednost organizacije. V Slovenski vojski je kader še nekoliko pomembnejši kot v civilnih organizacijah. Vojaške organizacije namreč temeljijo na prej navedenih načelih, ki so še posebej pomembna. Slovenska vojska je od leta 2004 članica zveze Nato, kar jo zavezuje k prispevanju posameznih zmogljivosti, bodisi le popolnitev posamezne civilno-vojaške dolžnosti bodisi celotne namenske enote. V Vojaški doktrini ima Slovenska vojska opredeljene sile glede na vlogo v bojnem delovanju, glede na sposobnost premeščanja in glede na pripravljenost. Tempo vzpostavitve specialističnega kadra za zmogljivost je odvisen od vrste zmogljivosti.

2.1 Menedžment kadrovskih virov

Vsaka organizacija za svoje delovanje potrebuje ustrezne kadre, ki jih pridobi s skrbnim načrtovanjem. Načrtovanje ali planiranje kadrov je nujno opravilo organizacije, s čimer se dosega stabilnost in uspešnost poslovanja. Gre za neprekinjen proces, pri katerem se želijo ugotoviti potrebno število in strokovni profili kadrov glede na določeno dejavnost organizacije (Centrih, 2012, 6). Takoj ko opredelimo cilje organizacije, je treba preučiti, kateri viri bodo potrebni za doseg ciljev. Eden najpomembnejših pogojev za doseg ciljev organizacije so kadri (Florjančič, 1999, 12). Povzeto po Florjančiču (prav tam) načrtovanje kadrov obsega:

- predvidevanje potrebnega števila kadrov za določeno obdobje;
- kritično analizo strukture kadrov;
- permanentno ali stalno spremljanje ustreznosti kadrov in njihovo izpopolnjevanje;
- sestavni del načrtovanja v organizaciji oziroma podjetju;
- izhodišče za pripravo načrta razvoja kadrov (v izobraževanju).

Cilj načrtovanja kadrov je pridobiti in ohranjati določeno število in kakovost kadrov, ki jih organizacija potrebuje za doseg ciljev. Prav tako je eden izmed ciljev načrtovanja razvijanje izobražene in usposobljene delovne sile, ki mora biti prilagodljiva, da omogoča organizaciji čim hitrejše in kakovostnejše prilagajanje na spremembe v hitro spreminjajočem se okolju. Menedžment kadrovskih virov je pomemben za vsako organizacijo, saj z njegovo pomočjo razvijamo kadrovske vire, ki so ključni dejavnik uspešnosti organizacije. S kakovostnimi kadri je organizacija uspešnejša in lažje opravlja svoje delo (Žibert, 2011, 6). V vsaki organizaciji je treba izvajati dejavnost v povezavi s kadri. Kadrovska funkcija torej ostaja kljub visoki razvitosti stanja znanosti in tehnike ena pomembnejših funkcij v procesu menedžmenta (Florjančič, 1999, 12).

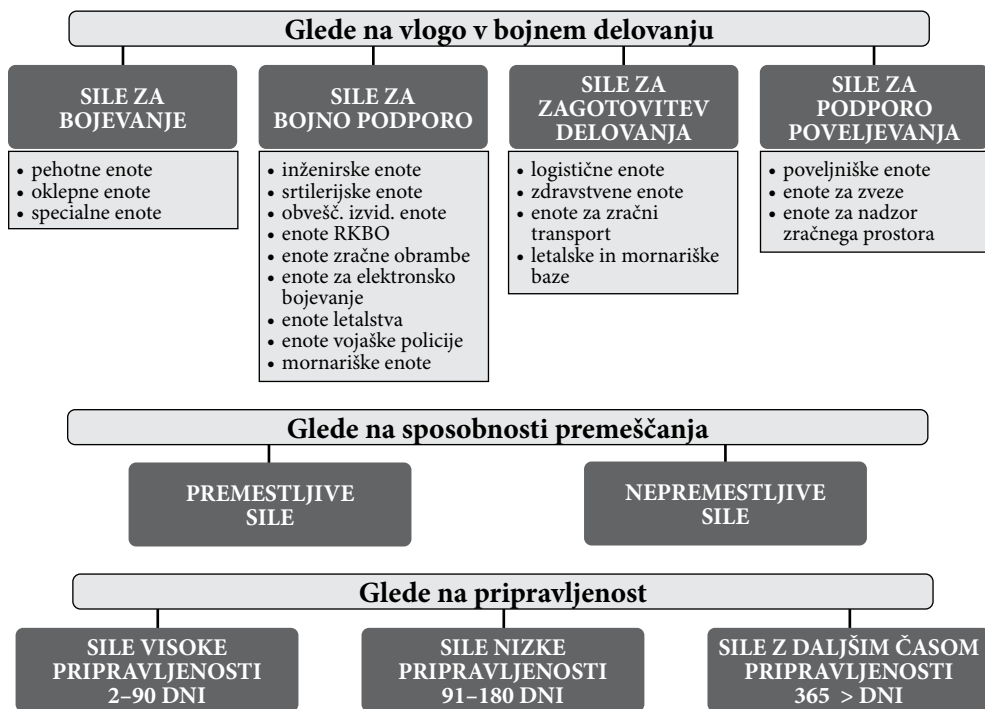
Slika 1: Kadrovske dejavnosti (vir: Florjančič, 1999, 12)

Na sliki je prikazana kadrovska dejavnost, iz katere je vidno, da je treba pri načrtovanju, usposabljanju in izobraževanju kadra uvesti vse dejavnosti, pri čemer pa so najpomembnejši predvsem motivacija, razvoj ter na koncu implementacija. V nadaljevanju so vse kadrovske dejavnosti, od planiranja do pridobivanja kadrov v fazi zaposlovanja, tudi opisane. Dejavnosti motiviranja in razvoja pa sta vključeni pri usposabljanju specialističnega kadra. Vsako usposabljanje in izobraževanje pomeni tako osebni razvoj za posameznika kot tudi razvoj za organizacijo; v tem primeru torej za razvoj neke zmogljivosti.

3 Zmogljivosti v Slovenski vojski

V Doktrini Slovenske vojske (2006) so opredeljene vojaške vrste sil. Iz slike 2 lahko razberemo, katere sile in zmogljivosti razvija Slovenska vojska. Njene

zmogljivosti se po doktrini razporejajo glede na vlogo v bojnem delovanju, sposobnosti premeščanja in pripravljenost.

Slika 2: Vrste sil v Slovenski vojski (vir: Furlan, 2006, 35)

3.1 Dokumenti zveze Nato

Poleti leta 2018 so se Natovi obrambni ministri dogovorili o pobudi za krepitev pripravljenosti. Zaveznice so se tako do leta 2020 zavezale, da bodo zagotovile zmogljivosti po principu 4×30 , kar pomeni 30 bataljonov, 30 zračnih eskadrilij in 30 pomorskih bojnih plovil, pripravljenih za uporabo v 30 dneh. Cilj pobude je bil okrepiti pripravljenost nacionalnih sil in izboljšati njihovo sposobnost za premeščanje znotraj Evrope in čez Atlantik – kot odgovor na bolj nepredvidljivo varnostno okolje. Pri tem ni šlo za nove sile, temveč za povečanje pripravljenosti sil, ki jih Nato že ima za operacije kolektivne obrambe in odzivanja na krize. Pobuda je temeljila na korakih, sprejetih za povečanje pripravljenosti (Nato, 2022). Pobudi za krepitev pripravljenosti se je pridružila tudi Slovenija. Slovenska vojska trenutno vzpostavlja te zmogljivosti, od januarja 2023 je recimo prispevala zmogljivost velikosti motorizirane čete, ki deluje v italijanskem bataljonu.

3.2 Zmogljivosti Slovenske vojske za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti

Slovenska vojska v naslednjem načrtovalnem obdobju nadaljuje z zagotavljanjem zmogljivosti v okviru mednarodnih obveznosti. Minister za obrambo je z odredbo (MO, 2020) sprejel odločitev, da bo Slovenska vojska sodelovala v Natovi pobudi za krepitev pripravljenosti. Ta je ena ključnih in aktualnih Natovih pobud, ki je bila sprejeta na najvišji politični ravni voditeljev držav in vlad leta 2018. Z njenim sprejetjem so se Natove zaveznice nedvoumno obvezale, da bodo bistveno povečale pripravljenost, odzivnost in sposobnost svojih nacionalnih sil, in sicer v podporo kredibilnemu izvajanju zavezniške in odvrtačno-obrambne države, operacijam kriznega upravljanja ter odzivanja na sodobne varnostne izzive in grožnje v 360-stopinjskem okviru. Osnovni namen pobude je krepitev pripravljenosti nacionalnih sil in zmogljivosti na podlagi skupnih usposabljanj in vaj, razvoja taktike in postopkov združenega delovanja, prevzemanja zavezniških standardov ter izboljšanja interoperabilnosti v večnacionalnem okviru.

Slovenska vojska bo postopoma večala pripravljenost svojega prispevka v pobudi. Tako bo med drugim zagotavljala zmogljivosti pehotne čete, in sicer je od leta 2021 do 2022 že oblikovala in razvila zmogljivost s pripravljenostjo za delovanje do julija 2023. Začetne aktivnosti sodelovanja v bojnem delu pobude za krepitev pripravljenosti temeljijo na zmogljivostih in virih ter se postopoma izpopolnjujejo z uvajanjem novih sistemov in opreme po letu 2025 (ukaz GŠSV o formiranju in popolnitvi zmogljivosti pehotne čete pri Natovi pobudi).

Republika Slovenija je v kopenski bojni del Natove pobude za krepitev pripravljenosti prispevala zmogljivost srednje motorizirane pehotne čete v stopnji pripravljenosti do 20 dni. Slovenska vojska bo pripravljenost srednje motorizirane pehotne čete dosegla z uporabo mehanizma individualnega razvojnega načrta za povečanje pripravljenosti najpozneje do julija 2023. Vzpostavitev srednje motorizirane pehotne čete pomeni, da je treba zagotoviti enoto z določenimi zmogljivostmi in specialističnim kadrom. Že v zgodnji napovedi ambicij Republike Slovenije lahko Slovenska vojska pristopi k procesu načrtovanja in pridobivanja specialističnega kadra, saj, kot bo prikazano v nadaljevanju, izbiranje specialističnega kadra lahko traja več kot leto dni.

4 Načrtovanje kadrov v Slovenski vojski

V Slovenski vojski je načrtovanje kadrov zapleten proces, ki poteka od analize kadrovskega stanja do upokojitve že zaposlenega pripadnika Slovenske vojske. To

je večinoma naloga sektorja za kadre GŠSV in podrejene funkcijske linije J-1 in S-1. Pri načrtovanju morajo sodelovati tudi drugi službe in sektorji, če želimo doseči želeno ciljno stanje kadrov v Slovenski vojski. Glede na naloge in obveznosti do svoje države ter zavezništva je treba načrtovanje in planiranje izvajati usklajeno in v sodelovanju. Del načrtovanja pri vzpostavljanju zmogljivosti je načrtovanje kadrovskih sredstev za uspešno doseg zastavljenih ciljev vojske, ki se začne na strateški, nadaljuje na operativni in konča na taktični ravni. Načrtovanje kadrov se opredeljuje tako v letnih načrtih na vseh ravneh kot v načrtih posameznih usposabljanj in konceptih vzpostavitve posameznih zmogljivosti, ki jih pripravljata nosilna enota in njeno nadrejeno poveljstvo. Kadrovske načrtovanje vzpostavitve kadrov je vključeno na vseh ravneh in pri vseh konceptih vzpostavitve ter vhoda posameznika v strukturo Slovenske vojske (od zaposlovanja in vse do zadnjega specialističnega usposabljanja za Natovo pobudo o krepitvi pripravljenosti), kar bo razvidno v nadaljevanju, ko bomo opredelili koncept vzpostavitve zmogljivosti za Natovo pobudo o krepitvi pripravljenosti.

4.1 Zaposlovanje v Slovenski vojski

Zaposlovanje v Slovenski vojski ob kadrovskem primanjkljaju v zadnjih letih poteka aktivno, in sicer s promocijo Slovenske vojske, novačenjem, udeležbo na javnih dogodkih, na katerih so predstavljeni različni poklici v Slovenski vojski, itn. Trend zaposlovanja v Slovenski vojski je odvisen od več dejavnikov, pomembnejši pa so družbena odgovornost, brezposelnost, gospodarska rast in veselje ter zanimanje za poklic.

4.2 Vojaško izobraževanje in usposabljanje

Vojaško izobraževanje in usposabljanje opredeljujemo tako:

- **vojaško izobraževanje** je sistematičen, organiziran, načrten in ciljno usmerjen proces pridobivanja in razvijanja znanja in sposobnosti ter moralnih vrednot pri posamezniku za opravljanje nalog za potrebe vojaške obrambe;
- **vojaško usposabljanje** je sistematičen, organiziran, načrten in ciljno usmerjen proces pridobivanja in razvijanja teoretičnega in predvsem praktičnega znanja, veščin, spretnosti in sposobnosti posameznika, enote, zavoda, poveljstva ter moralnih vrednot posameznika za določene vloge, delovanja, aktivnosti in izvajanje nalog za potrebe vojaške obrambe (Nemec, 2006, 30).

Vojaško izobraževanje in usposabljanje posameznikov ter vojaško usposabljanje poveljstev, enot in zavodov je prva in prednostna naloga Slovenske vojske v stanju miru. Z vojaškim izobraževanjem in usposabljanjem Slovenska vojska načrtno in vodeno pripravi vojaka, podčastnika, častnika in vojaškega uslužbenca za delovanje v miru in vojni (Nemec, 2006, 30).

Z razvojem sodobne in z vojskami Natovih držav članic primerljive Slovenske vojske je povezana tudi vzpostavitev temu primernega sistema izobraževanja in usposabljanja pripadnikov stalne in rezervne sestave. Proces razvoja in posodabljanja Slovenske vojske, uvajanje novega orožja in opreme ter sprejemanje načina bojevanja zahtevajo potrebo po nenehnem usposabljanju enot ter izobraževanju poveljujočih kadrov na tem področju. Vojaško izobraževanje in usposabljanje izvajajo inštruktorji, poveljniki učnih enot, učitelji, zaposleni v Slovenski vojski, in zunanji učitelji. Izobraževanje in usposabljanje sta usmerjeni v oblikovanje posameznika – vojaka, podčastnika in častnika Slovenske vojske, ter skupine – poveljstva in enote za izvajanje obrambe države. To zagotavlja bojno pripravljenost, izvajanje vojaške obrambe, sodelovanje v zaščiti in reševanju ter predstavlja državo v svetu z izvajanjem nalog, ki jih je Republika Slovenija prevzela s članstvom v mednarodnih integracijah (Nemec, 2006, 28).

Slika 4: Vojaško izobraževanje in usposabljanje (vir: Nemec, 2006, 30)

Na sliki 4 je prikazano vojaško izobraževanje in usposabljanje, razdeljeno na vojaško izobraževanje in usposabljanje posameznika ter vojaško izobraževanje in usposabljanje poveljstev, enot in zavodov. Usposabljanje specialističnega kadra lahko umestimo med izobraževanje in usposabljanje posameznika v vseh petih segmentih in prav tako v segment usposabljanja enot, kadar gre za urjenje in vaje enot.

Temelj vseh segmentov oziroma začetek vojaškega izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski predstavlja temeljno vojaško strokovno usposabljanje.

4.2.1 Temeljno vojaško strokovno usposabljanje

Usposabljanje se v Slovenski vojski začne v Veščinskem centru v Vipavi, kjer se izvaja temeljno vojaško strokovno usposabljanje, imenovano tudi začetno usposabljanje, in traja 13 tednov (601 uro). Namenjeno je kandidatom za poklicnega vojaka, vojakom na prostovoljnem služenju in pogodbenim rezervistom. Ti v tem času pridobijo temeljno vojaško znanje, ki jim omogoča delovanje in življenje, skladno z vojaškimi vrednotami, ter sprejemanje in izpolnjevanje delovnih nalog (dostopno na spletni strani: Usposabljanje – Postani vojak). Program je razdeljen v tri faze, ki so za vse kategorije (kandidati za vojake, vojaki na prostovoljnem služenju, pogodbeni rezervisti) enake:

- Prva faza usposabljanja (uvajalna) je namenjena navajanju na vojaško življenje, vojaški socializaciji, postopnemu dvigu psihofizične pripravljenosti in razvoju pripadnosti kolektivu.
- Druga faza usposabljanja (faza individualne vojaške veščine) postopno izpopolnjuje pridobljeno znanje posameznika z znanjem iz individualnih vojaških veščin ter osebne oborožitve.
- Tretja faza usposabljanja (faza streljanja in taktike) izpopolnjuje in povezuje prvo ter drugo fazo s streljanjem in taktičnimi postopki (dostopno na spletni strani: Usposabljanje – Postani vojak).

Usposabljanje po programu temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja je namenjeno vsem, ki želijo ob vstopu v Slovensko vojsko poklicno opravljati vojaško službo. Program je oblikovan na podlagi potreb, ki izhajajo iz:

- značilnosti vojaškega poklica v sodobnih oboroženih silah;
- značilnosti sodobnega bojišča;
- razvojnih potreb vojaškega poklica, ki zahtevajo dobro usposobljenega in izurjenega posameznika, pripadnika oboroženih sil;

- zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o obrambi, ki zahtevajo vsebinske in organizacijske spremembe programa;
- spremenjene organizacije dela (profesionalizacija) in razvojnih potreb Slovenske vojske;
- rezultatov izvedene evalvacije dosedanjega programa, ki zahteva spremembe sestavin programa ter organiziranost izvedbe usposabljanja glede na značilnosti ciljnih skupin.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
			MESECI											
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
TVSU	601 ura													

Preglednica 3: Časovni interval trajanja temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja (vir: lasten, 2023)

Za usposobitev specialističnega kadra na temeljnem vojaškem strokovnem usposabljanju usposobljenost po koncu programa ni zadosti. Usposabljanje specialistov je treba nadaljevati in stopnjevati z napotitvijo na osnovno vojaško strokovno usposabljanje.

4.2.2 Osnovno vojaško strokovno usposabljanje

Po uspešno končanem temeljnem vojaškem strokovnem usposabljanju gredo vojaki na osnovno vojaško strokovno usposabljanje. To usposabljanje se izvaja po enotah Slovenske vojske glede na vojaško evidenčno dolžnost, ki jo kandidat opravlja. Podčastniki in častniki po končanem temeljnem vojaškem strokovnem usposabljanju nadaljujejo usposabljanje na osnovnem vojaškem strokovnem izobraževanju in usposabljanju. S tem usposabljanjem vojaki/podčastniki in častniki pridobivajo vojaško izobrazbo in vojaško strokovno znanje, razvijajo vojaške veščine, spretnosti in sposobnosti za začetne naloge. Za pripadnike stalne sestave se osnovno vojaško strokovno izobraževanje in osnovno vojaško strokovno izobraževanj in usposabljanje izvedeta skladno s programi, ki predstavljajo tudi t. i. izobraževanje za pridobitev poklica in zagotavljajo pridobitev javno priznane nacionalne poklicne kvalifikacije. Programi osnovnega vojaškega strokovnega izobraževanja in usposabljanja se lahko izvajajo vzporedno z izobraževanjem na višji strokovni ravni, visokošolski strokovni ravni in visokošolski univerzitetni ravni (vojaški moduli, kreditni študij) (dostopno na spletni strani: Usposabljanje – Postani vojak).

Temeljni cilji programa specialističnega vojaškega usposabljanja vojakov pehote osnovne vojaške evidenčne dolžnosti A11101, ki traja osem tednov, so usvojiti osnovno specialistično vojaško znanje in veščine vojaka pehote, vzpostaviti ustrezen odnos do vojaškega poklica in organizacije, vzpostaviti visoko raven domoljubja in vojaških vrednot, razviti znanje, veščine in psihofizično pripravljenost vojaka pehote v različnih bojnih situacijah in razmerah, razviti sposobnosti ter navade, ki omogočajo opravljanje nalog v stresni situaciji, usvojiti veščine in znanje za opravljanje bojnih nalog vojaka pehote tako samostojno kot v sestavi pehotnega oddelka v različnih bojnih, vremenskih in zemljiških razmerah, podnevi in ponoči.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
			MESECI											
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
VED A11101														

Preglednica 4: Časovni interval trajanja osnovnega vojaškega strokovnega usposabljanja (vir: lasten, 2023)

Po končanem osnovnem vojaškem strokovnem usposabljanju pripadnik pridobi osnovno znanje za opravljanje osnovnih nalog vojaka. S tem še ne postane specialist, zato mora svoje znanje izpopolniti in nadaljevati z dodatnim vojaškim strokovnim usposabljanjem, ki obsega pridobitev licenc in druga funkcionalna usposabljanja.

4.2.3 Funkcionalna usposabljanja

Eno izmed že prej naštetih segmentov (slika 4) je dodatno vojaško izobraževanje in usposabljanje, k čemur spadajo nadaljevalno, dodatno in funkcionalno usposabljanje. Funkcionalno izobraževanje in usposabljanje je namenjeno pridobivanju znanja in usposobljenosti za opravljanje točno določenih funkcij oziroma vojaških nalog, njihova vsebina pa je osredotočena na taktično in operativno raven. Vojaki pridobijo posebne znanje in veščine za opravljanje določenih nalog znotraj formacijskih enot in za ravnanje z različnim orožjem, sistemi, vozili ipd. (npr. tečaj za voznika bojnega vozila, pooblastila vojaške policije).

4.2.4 Licence

Pripadniki v Slovenski vojski ravnaajo z različnimi sredstvi, sistemi, napravami, vozili itn. Za ravnanje in upravljanje je treba predhodno pridobiti osnovno znanje o njihovem upravljanju. V vojaški organizaciji je veliko sredstev in sistemov, ki se ne uporabljajo v civilnem okolju, zato sta ravnanje z njimi in njihovo upravljanje za začetnike neznanka. Licence v Slovenski vojski izvajajo enote same. Običajno je izvajalec licenc enota, ki določeno sredstvo ali sistem že uporablja. Pri vzpostavitvi Natove pobude za krepitev pripravljenosti je bil kot nosilna enota določen 74. pehotni polk, ki ima vozila SKOV 8 × 8 in je tako lahko načrtoval ter pridobival licence za voznike vozil SKOV 8 × 8.

5 Pridobivanje specialističnega kadra – voznik vozila SKOV 8 × 8

Do zdaj je bil v prispevku predstavljen teoretični temelj, ki opisuje vzpostavitev specialističnega kadra. V nadaljevanju je treba to še raziskati in opredeliti s časovno-praktičnega vidika, kar bo predstavljeno na modelu pridobivanja specialističnega kadra vojak specialist voznik vozila SKOV 8 × 8. V povezavi z usposabljanjem voznika vozila SKOV 8 × 8 je prikazan tudi koncept vzpostavitve zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti. Pri pridobivanju kadra so pomembni koraki, ki si sledijo po zaporedju ali v določenih korakih tudi vzporedno. V vsakem primeru mora biti prvi korak analiza kadra, pri kateri pridobimo temeljne podatke za nadaljnje načrtovanje za pridobivanje specialističnega kadra. Načrtovanje kadrov poteka predvsem iz kadrovskih virov znotraj enot, s prerazporejanjem v enoti in med enotami. Pri vzpostavitvi zmogljivosti je pomembno dejstvo, da se cikel usposabljanja od začetnih operativnih zmogljivosti¹ do končnih operativnih zmogljivosti² izvaja z že usposobljenim kadrom. Nikakor ni sprejemljivo, da se v fazi začetnih operativnih zmogljivosti začne usposablјati specialistični kader, saj je čas med začetnimi in končnimi operativnimi zmogljivostmi namenjen kolektivnemu usposabljanju in vzpostavljanju kohezije v kolektivu.

¹ Začetna operativna zmogljivost – stanje, v katerem je zmogljivost popolnjena s kadrom, oborožitvijo in opremo, v skladu s formacijo in predpisanimi standardi. Z začetnimi operativnimi zmogljivostmi so izpolnjeni pogoji za izvajanje kolektivnega usposabljanja za doseganje polne pripravljenosti za delovanje. Zmogljivost se po doseženih začetnih operativnih zmogljivostih praviloma vključi v drugo fazo operativnega cikla – usposabljanje.

² Končna operativna zmogljivost – stanje, ki ga zmogljivost doseže ob koncu izvedbe druge faze operativnega cikla po uspešnem ugotavljanju pripravljenosti. Zmogljivost je dosegla polno pripravljenost za delovanje in je sposobna izvajati naloge iz poslanstva.

V poglavju je med drugim predstavljen tudi koncept vzpostavitve zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti, ki opredeljuje usposabljanje enot za doseg končnih operativnih zmogljivosti in potrebo za zagotovitev kadra. Koncept vzpostavitve zmogljivosti prav tako vključuje informacijo o tem, kdaj je treba začeti pridobivati specialistični kader, da bo ta usposobljen in pripravljen za začetek vzpostavitve zmogljivosti enote od začetnih do končnih operativnih zmogljivosti. V analizo je vključena predpostavka, da je v enoti že vojak z opravljenima temeljnim in osnovnim vojaškim strokovnim usposabljanjem, ki pa ga je treba še dodatno usposobiti za voznika SKOV 8×8 . V nadaljevanju je torej na primeru Natove pobude za krepitev pripravljenosti in vojaka specialista voznika SKOV 8×8 opisan postopek modela in izvedbe, od analize do usposabljanja specialističnega kadra.

5.1 Analiza kadra

Analiza kadra je pomemben korak pri načrtovanju, saj kakovostno izvedena analiza prikaže podatke o stanju kadra in posledično potrebo po njegovi zagotovitvi. Prav tako vsebuje informacije o možnosti prerazporeditve kadra znotraj enote ali med enotami. Pri načrtovanju specialističnega kadra ob analiziranju presojamo o:

- potrebah za izvedbo naloge (primer vzpostavitve Natove pobude za krepitev pripravljenosti);
- stanju v enoti s potrebnim kadrom (kar imamo na voljo);
- potrebah po kadrih (specialističnih);
- načrtu usposabljanj in izobraževanj;
- stanju in fluktuaciji kadra.

5.1.1 Analiza kadra za vzpostavitev zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti

Analizo kadra v Natovi pobudi za krepitev pripravljenosti je v 72. brigadi izvedel sektor S-1 (72. brigada, 2021), in sicer v štirih korakih. Pri prvem koraku so pridobili osnovne podatke in vpogled v strukturo zmogljivosti pobude, v zahteve, časovni interval vzpostavitve ter zagotovitve in delovanje Natovih sil. V drugem koraku so bile določene nosilne enote 72. brigade za vzpostavitev posameznih elementov v zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti. Te enote so interno opravile pregled ključnega kadra, analize specialističnega kadra, drugih

kadrov in razpoložljivih rezerv. Pri tretjem koraku so izvedli analizo in primerjavo z zahtevami Natove pobude za krepitev pripravljenosti ter razpoložljivega kadra. Rezultat te analize je vključeval podatke o številu mest, ki jih lahko v Natovi pobudi za krepitev pripravljenosti popolnijo z razpoložljivim kadrom, o tem, katera delovna mesta v Natovi pobudi za krepitev pripravljenosti niso popolnjena in kakšen kader je treba zagotoviti za popolnitev praznih delovnih mest. Z zaključkom tretjega koraka je bilo ugotovljeno, da ni bilo težav s popolnitvijo in kadrovskimi sredstvi za vzpostavitev Natove pobude za krepitev pripravljenosti. Vendar pa je treba pri vsakem načrtovanju kadrovskih sredstev, po izkušnjah sodeč, vedno predvideti oziroma načrtovati zadostno število rezerve, čemur je namenjen prav naslednji, četrti korak.

5.2 Načrt izvedbe usposabljanj

Z analizo je bila sprejeta odločitev o usposabljanju novih voznikov SKOV 8 × 8. Na podlagi kakovostno izvedene analize in pridobljenih podatkov lahko načrtujemo potrebna usposabljanja in izobraževanja, ki so pomembna pri vzpostavitvi zmogljivosti. Usposabljanje se izvaja na več ravneh – od usposabljanja posameznika do usposabljanja kolektiva.

5.2.1 Zdravniški pregled

Za pridobitev vozniškega izpita C-kategorije je treba najprej opraviti dodatne naloge, na primer test psihofizičnih sposobnosti posameznika, kar se preverja na zdravniških pregledih. Zdravniške preglede bodočih voznikov izvaja Vojaška zdravstvena enota, ki opravlja dejavnost medicine dela, prometa in športa. Zdravniški pregled kandidatov za voznike in voznikov se opravi na podlagi pregleda osebe in vpogleda v njeno zdravstveno dokumentacijo, ki jo posreduje izbrani osebni zdravnik. Na zdravniškem pregledu za vozniški izpit se ugotavlja, ali je kandidat za voznika ali voznik motornega vozila tako telesno kot duševno zmožen za vožnjo motornega vozila. Zdravniški pregled bodočega voznika, to je kandidata za voznika oziroma voznika motornega vozila, morajo opraviti kandidati za voznike motornih vozil, še pred začetkom praktičnega dela usposabljanja. Po opravljenem zdravstvenem pregledu Vojaška zdravstvena enota izda zdravniško spričevalo o telesni in duševni zmožnosti za vožnjo motornih vozil, ki velja tri leta (razen če zdravnik ne odloči drugače). Izvajalec zdravstvene dejavnosti lahko pred izdajo zdravniškega spričevala glede na rezultate pregleda

in pregleda zdravstvene dokumentacije napoti kandidata za voznika in voznika motornega vozila na pregled še k drugemu zdravniku specialistu ali psihologu.

Časovni interval postopka zdravstvenega pregleda														
			MESECI											
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ZDRAVNIŠKI PREGLED	do 3 mesece													

Preglednica 7: Časovni interval – zdravniški pregled (vir: lasten, 2023)

Postopek zdravniškega pregleda po izkušnjah preteklih let obsega napotitev na zdravniški pregled, čakanje na ustrezen termin zdravniškega pregleda, zdravniški pregled, morebitne dodatne preglede pri specialistih in pripravo ter izdajo zdravniškega spričevala. Ves postopek traja približno do tri mesece. Uspešno opravljen zdravniški pregled je ena izmed stopenj, ki jo mora doseči bodoči voznik. Naslednja stopnja je pridobitev vozniskega izpita C-kategorije.

5.2.2 C-kategorija

Slovenska vojska ima v sestavi Logistične brigade enoto Šola vožnje, katere osnovni namen je opravljanje vozniskega izpita C- in CE-kategorije. Temeljni pogoji za pristop h kategorijama C ali CE so:

- kandidat ima veljavno zdravniško spričevalo (veljavnost v času usposabljanja) za opravljanje tečaja motornih vozil kategorije, za katero je napoten (C- ali CE-kategorije);
- kandidat nima več kot sedem kazenskih točk;
- kandidat v zadnjih treh letih kot voznik motornega vozila ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti, katere posledica je smrt ene ali več oseb, ali za kaznivo dejanje zapustitve poškodovanca v prometni nesreči brez pomoči.

Trajanje C-kategorije obsega tri do štiri dni (32 ur) teoretičnega predavanja in pristop k teoretičnem preizkusu iz cestnoprometnih predpisov na državnem izpitnem centru. Trenutno se ob prijavi na izpit za teoretični preizkus iz cestnoprometnih predpisov na izpitnem centru čaka do 14 dni. Ko je teoretični del uspešno opravljen, se pristopi k praktičnemu delu, ki obsega najmanj 20 ur vožnje in izpitno vožnjo. Če so vsi pogoji zagotovljeni, bi lahko pripadnik izpit pridobil v 40 dneh, vendar je za to mala verjetnost, saj je izpit C-kategorije po

izkušnjah vodje šole vožnje v preteklih letih v povprečju trajal od 50 do 70 dni, torej približno dva do tri mesece.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
			MESECI											
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C-kategorija	52 ur (teorija in vožnja	zdravniški pregled do 7 KT												

Preglednica 8: Časovni interval trajanja C-kategorije (vir: lasten, 2023)

V preglednici 8 so prikazane ure opravljanja C-kategorije, ki niso skladne s časovnim obdobjem v mesecih. Določeno je, da teoretično usposabljanje traja 32 ur. Po tem se kandidat prijavi na teoretični izpit, kar vse od prijave pa do opravljanja izpita traja vsaj 14 dni. Vsaj 20 ur, kar je minimalen standard, je namenjenih praktičnemu delu, torej vožnji. Praktični del lahko traja tudi dlje, kar je seveda odvisno od vsakega posameznika. Pri tem je treba poudariti, da se praktični del ne opravlja v enem delu, temveč s presledki med posameznimi urami tudi do tedna dni ali več. Zato je v preglednici predstavljena ocena trajanja celotnega izpita C-kategorije. C-kategorija pa ni zadosti za vožnjo vojaških vozil oziroma za opravljanje dela voznika vojaških vozil. Pripadnike je treba napotiti še na vojaško evidenčno dolžnost voznika.

5.2.3 Vojaška evidenčna dolžnost voznika

Izvedba nalog enot Slovenske vojske je neposredno odvisna od strokovnih spretnosti, znanja in veščin posameznikov, razporejenih na dolžnost voznik nebojnih vojaških vozil v poveljstvih, enotah in zavodih Slovenske vojske. S programom za vojaško evidenčno dolžnost A12010 (voznik) vojakom zagotovimo pridobivanje tistih strokovnih spretnosti, znanja in veščin, ki jih potrebujejo za opravljanje osnovnih nalog voznika nebojnih in bojnih vojaških motornih vozil v poveljstvih, enotah in zavodih, to pa lahko izpopolnijo z izvajanjem dodatnega vojaškega strokovnega usposabljanja, ki je namenjeno vožnji določenih tipov nebojnih vojaških vozil. Ta program je tudi temelj za usposabljanje vojaških voznikov vseh drugih vojaških vozil, za katera se zahtevajo posebni znanje in spretnosti (npr. vozniki bojnih vojaških vozil).

Temeljni cilj vojaške evidenčne dolžnosti vojakov je, da pridobijo teoretično in praktično strokovno znanje, veščine in spretnosti za izvajanje nalog voznika

nebojnega vojaškega vozila, bodisi samostojno bodisi v sestavi oddelka ali voda, in sicer v različnih vremenskih, terenskih in taktičnih razmerah, v miru ali vojni. Po končanem programu so zmožni opravljati osnovne naloge vojaka Slovenske vojske za upravljanje nebojnih vojaških motornih vozil, s poudarkom na spoštovanju vojaških in civilnih zahtev ter z namenom varnega vključevanja v promet po urejenih cestah ali zunaj njih, tako v miru kot v kriznih razmerah oziroma vojni, doma ali v tujini ter v skladu s sprejetimi obveznostmi države. Pri tem morajo skrbeti za zadolžena materialno-tehnična sredstva in upoštevati zahteve po varovanju okolja. Z dobro načrtovanim in praktično usmerjenim programom vojaške evidenčne dolžnosti zagotovimo, da vojak:

- pozna Kodeks vojaške etike in njegova načela uveljavlja v praksi;
- pridobi znanje o splošnih pojmi, nalogah in organizaciji vojaške logistike v Slovenski vojski;
- pridobi znanje o temeljnih pojmi in načelih logistične podpore bojnih delovanj;
- pridobi znanje o splošnih nalogah logističnih enot Slovenske vojske;
- pridobi znanje o splošnih zakonskih predpisih in dokumentih materialno-skladišnega poslovanja;
- pridobi znanje o preventivnih ukrepih in zaščitnih sredstvih za varstvo okolja v vojašnicah (bazah) ali terenskih pogojih;
- pridobi znanje o splošnih navodilih in ukrepih za izvajanje varstva pri delu;
- pozna, razume, uporablja in izvaja vzdrževanje oborožitvenih sistemov in streliva, nebojnih transportnih sredstev, pripadajoče bojne, informacijsko-komunikacijske opreme ter opreme za podporo in oskrbo;
- obvladuje in izvaja zahtevane postopke ob naravnih nesrečah ter preživetju v različnih podnebnih razmerah in geografskih pogojih bivanja ter delovanja;
- pozna, razume in uporablja vojaške in civilne predpise o varnosti cestnega prometa in načelih varne vožnje;
- pozna, razume in izvaja osnovne taktične postopke, opredeljene za vojaško evidenčno dolžnost A12010, taktične postopke alarmiranja pred napadi ter izvaja ukrepe zaščite, maskiranja in odpravljanja posledic delovanja;
- pozna in obvladuje taktične postopke pri vožnji posamičnega nebojnega vojaškega vozila (pri prevozu oseb, tovora ali prazno) ali pri vožnji v koloni ter bojevanju v paru, skupini in oddelku v pogojih miru, konfliktov manjše intenzivnosti in v vojni;

- pozna in vodi predpisane dokumente za vojaka, voznika in vozilo (program osnovnega vojaškega strokovnega usposabljanja (OVSU) za vojaško evidenčno dolžnost A12010 voznik).

Trajanje za vojaško evidenčno dolžnost A12010 voznik je prikazano v preglednici 9. Traja pet tednov oziroma obsega 153 ur, izmed teh obsega teoretični del 89 ur, praktični del pa 64 ur.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	MESECI											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
VED A12010	153 ur	C-kategorija												

Preglednica 9: Časovni interval trajanja vojaške evidenčne dolžnosti A12010 (vir: lasten, 2023)

Ko pripadnik opravi vojaško evidenčno dolžnost za voznika, ima dovolj znanja in kompetenc, da lahko opravlja dela in naloge vojaka voznika. Vendar to še ne pomeni, da lahko upravlja vsa vozila v Slovenski vojski. Za vsako vozilo posebej mora biti namreč opravljena še določena licenca; v primeru voznika SKOV 8 × 8 torej licenca za omenjeno vozilo.

5.2.4 Licenca za vozilo SKOV 8 × 8

Usposabljanje na vozilu SKOV 8 × 8 je namenjeno vojakinjam in vojakom za pridobitev licence voznika za SKOV 8 × 8. Z usposabljanjem se zagotovi, da vojaki pridobijo in razvijajo tiste sposobnosti, znanje in veščine, ki jim omogočajo opravljanje dopolnilnih nalog vojaške evidenčne dolžnosti A12010 – vojak voznik. Cilj je vojake usposobiti za uspešno opravljanje izpitov za pridobitev potrdila o usposobljenosti za vožnjo in upravljanje vozila SKOV 8 × 8. Vojak, ki opravi usposabljanje, pridobi poklicne kompetence za:

- vožnjo SKOV 8 × 8;
- upravljanje SKOV 8 × 8 in izvajanje taktičnih postopkov na bojišču – priprava in pregled SKOV 8 × 8;
- pripravo osebne opreme, SKOV 8 × 8 in tehničnih sredstev;
- ravnanje z osebnim orožjem in opremo ter vzdrževanjem;
- upoštevanje in izvajanje ukrepov zaščite sil na ravni vojaka in posadke;
- ravnanje v okolju uporabe improviziranih ubojnih sredstev;

- izvajanje osnovnega vzdrževanja SKOV 8×8 ;
- uporabljanje sredstev C4I v SKOV 8×8 – varovanje življenja, zdravja in okolja (MO, 2012).

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	MESECI											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
LICENCA SKOV 8×8	200	VED A12010												

Preglednica 10: Časovni interval trajanja licence SKOV 8×8 (vir: lasten, 2023)

5.2.5 Druga specialistična in funkcionalna usposabljanja

V povezavi s funkcionalnimi usposabljanji na primeru voznika SKOV 8×8 lahko rečemo, da je usposabljanje takega voznika dolgotrajno. Preden lahko voznik SKOV 8×8 popolnoma samostojno in varno upravlja vozilo, mora poleg opravljene C-kategorije, vojaške evidenčne dolžnosti voznika in licence za SKOV 8×8 izvesti še funkcionalna usposabljanja in urjenja:

- urjenje posadke v izkrcanju iz vozila;
- urjenje posadke v vkrcanju v vozilo;
- urjenje posadke v formacijah z vozili;
- urjenje posadke v postrojih z vozili;
- urjenje posadke pri pripravi vozila za premik, boj in transport;
- urjenje posadke za evakuacijo iz vozila;
- urjenje posadke v uporabi protipožarnega sistema v sili;
- urjenje posadke v uporabi naprave za radiološko, kemijsko in biološko (RKB-) zaščito;
- urjenje posadke za pripravo sredstev zvez za delo;
- urjenje posadke za obrambni sistem ELAWS-45.³

³ ELAWS-45 – obrambni sistem je namenjen zaščiti vozila pred sovražnim opazovanjem in različnimi laserskimi grožnjami – laserski daljinomer, laserski označevalec cilja, posredno odbita laserska svetloba. Sistem sestavljajo štirje laserski detektorji, razporejeni po vozilu spredaj, zadaj in na bokih.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj														
			MESECI											
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
URJENJE POSADK SKOV 8 x 8	do 3 mesece	licenca SKOV 8 x 8												

Preglednica 11: Časovni interval trajanja urjenja posadk (vir: lasten, 2023)

5.3 Usposabljanje od vojaka do voznika SKOV 8 × 8

Za vožnjo bojnega vojaškega vozila, v katerem se poleg voznika pelje več kot osem oseb, mora imeti voznik vozniško dovoljenje C-kategorije, vojaško evidenčno dolžnost za voznika in opravljeno dopolnilno vojaško strokovno usposabljanje za tip vozila, ki ga upravlja. Vzpostavitev specialističnega kadra ob predpostavki, da so bila uspešno opravljena vsa usposabljanja za voznika SKOV 8 × 8, privede do dejstva, da pridobivanje in usposabljanje specialističnega kadra voznika SKOV 8 × 8 traja:

- 16 mesecev, če usposabljammo pripadnika od zaposlitve do vojaka voznika SKOV 8 × 8;
- 13 mesecev, če usposabljammo pripadnika od C-kategorije do vojaka voznika SKOV 8 × 8.

V preglednici 12 je prikazana časovnica trajanja razvoja specialističnega kadra kot primer, če bi si vsa usposabljanja sledila zaporedno in brez prekinitev.

Časovni interval usposabljanj in izobraževanj																
			MESECI													
AKTIVNOST	TRAJANJE	POGOJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
TVSU	601 ura															
VED A11101	349 ur	TVSU														
ZDRAVNIŠKI PREGLED																
C-kategorija	52 ur	zdravniški pregled do 7 KT														
VED A12010	153 ur	C-kategorija														
LICENCA SKOV 8 x 8	200 ur	VED A12010														
URJENJE POSADK SKOV 8 x 8	do 3 mesece	licenca SKOV 8 x 8														

Preglednica 12: Časovni interval trajanja celotnega cikla usposabljanja (vir: lasten, 2023)

Dejstvo je, da prikazana časovnica v praksi ni izvedljiva, saj se po dosedanjih izkušnjah ni nikoli zgodilo, da bi si usposabljanja sledila sinhronizirano in brez prekinitve. Razlog je v tem, da se določena (npr. VED A12010) usposabljanja v Slovenski vojski izvajajo le enkrat do dvakrat na leto, in ne neprekinjeno. Zato je

realnejša časovnica razvoja vojaka voznika SKOV 8×8 , ob upoštevanju dejstev v zgornjem odstavku, ta:

- 24 mesecev, kadar usposabljammo pripadnika od zaposlitve do vojaka voznika SKOV 8×8 ;
- 18 mesecev, kadar usposabljammo pripadnika od C-kategorije do vojaka voznika SKOV 8×8 .

6 Koncept vzpostavitve zmogljivosti

V Priročniku za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske (2011, 13) je navedeno stopnjevanje vojaškega usposabljanja, kar daje enotam usmeritve glede postopnosti usposabljanja, od individualnih veščin pa vse do delovanja v bojnih nalogah. Usposobljenega posameznika in usposobljeno ter izurjeno enoto lahko pridobimo le s postopnim usposabljanjem, kar prikazuje slika 5, na kateri je piramida stopenj vojaškega usposabljanja skupaj z vrsto bojnega delovanja.

Slika 5: Piramida stopenj vojaškega usposabljanja (vir: Slovenska vojska, 2011, 13)

Pri pripravi koncepta usposabljanja za vzpostavitev Natove pobude za krepitev pripravljenosti se je upoštevala postopnost usposabljanja vse od individualnih veščin pa do napotitve vojakov na nalogo na Slovaško, kjer izvajajo Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti v mednarodnem okolju šestih mesecev. Slovenska vojska in 72. brigada sta se že leta 2022 začeli pripravljati za delovanje v letu 2023. 72. brigada je na podlagi ukaza za vzpostavitev zmogljivosti dosegla te ključne naloge:

- izdelavo koncepta za Natovo pobudo;
- oblikovanje in kadrovske popolnitev;
- materialno popolnitev;
- izvedbo načrtovanega skupnega usposabljanja, skladno z operativnim ciklom;
- izvedbo ugotavljanja pripravljenosti in odpravo morebitnih pomanjkljivosti;
- vzdrževanje in zagotavljanje vzpostavitve zmogljivosti.

Usposabljanje kadra, predvsem specialističnega, mora potekati pred začetnimi operativnimi zmogljivostmi. Od začetnih operativnih zmogljivosti se namreč pričakuje, da je specialistični kader usposobljen in pripravljen na usposabljanje v skladu s konceptom vzpostavitve zmogljivosti. Za vzpostavitev zmogljivosti je prav tako pomembno oblikovanje kolektiva, torej da so pripadniki povezani, se skupaj usposablajo, urijo in tako razvijajo kolektivni duh ter kohezijo. Zato je torej pomembno, da je enota, ki oblikuje zmogljivosti, od začetnih operativnih zmogljivosti povezana kot celota, se skupaj usposablja in v splošnem deluje kot eno. V tem obdobju ni časa za usposabljanje posameznikov iz individualnih specialističnih vsebin, ki bi bili odsotni tudi po več mesecev. To je namreč čas kolektivnega usposabljanja, vzpostavitve enote za usposobljenost v kolektivnih nalogah in ne nazadnje za doseganje poslanstva. V Priročniku za urjenje poveljstev in enot Slovenske vojske (2011, priloga B) je prikazan model operativnega cikla po fazah in aktivnostih.

Iz prikazanega modela je vidno, da naj bi operativni cikel trajal 30 mesecev, razdeljen pa je na fazo konsolidacije v trajanju šestih mesecev, fazo urjenja enot v trajanju 12 mesecev in fazo uporabe delovanja enote v trajanju do 12 mesecev. Namen prve šestmesečne faze je zagotoviti in usposobiti pripadnike ter formirati enote. Ta faza je ključna za kakovostno nadaljnjo vzpostavitev zmogljivosti, zato bi ji morali nameniti več časa. V prejšnjih poglavjih je na primeru Natove pobude za krepitev pripravljenosti in voznika SKOV 8×8 jasno nakazano, da je šest mesecev občutno premalo časa. Trendi zaposlovanja in primanjkovanje kadra so nas privedli do situacije, ko morajo pripadniki opravljati vse naloge, in ne samo tistih, za katere so namenjeni in usposobljeni. Zato bi bilo treba razmisliti, da bi se začetna faza iz šestih mesecev podaljšala na vsaj 12 mesecev. Tako bi se ves operativni cikel vzpostavitve zmogljivosti podaljšal za šest mesecev, torej s 30 na 36 mesecev, kar bi bilo vsekakor bolj optimalno.

30 mesecev							
1. FAZA FAZA KONSOLIDIRANJA ENOTE	2. FAZA FAZA BOJNEGA URJENJA ENOTE					3. FAZA UPORABA ENOTE	
6. mesecev	12. mesecev					6 + 6 mesecev *	
- Popolnjevanje in zamenjava moštva - Usposabljanje posameznika (2 do 3 mesece) - Napotitev posameznikov na OVSV za dopolnilni VED - UPnD - DVSU - Vzdrževanje, razvijanje in preverjanje zdržljivosti (pohodi, orientacijswki teki) - Rehabilitacija posameznikov - Dopusti - Formiranje enote in kolektiva (6 mesecev) - Nova naloga - načrtovanje - Remonti opreme - Popolnjevanje z opremo - Poveljniški pregled	1. etapa usposabljanja enote	2. etapa usposabljanja enote	3. etapa usposabljanja enote	4. etapa usposabljanja enote		- pripravljenost - izvajanje naloge - vzdrževanje usposobljenosti	
	Formiranje kolektiva						
	Usposabljanje posameznika na dolžnosti						
	Usposabljanje posameznikov – individualne veščine						
	usposabljanje skupin: skupina, posadka, oddelek, vod	usposabljanje skupin: četa	- usposabljanje skupin: bataljon, bataljonska bojna skupina - evalvacija (interna) usposobljenosti bataljona	- usposabljanje za specifično nalogo: posadka, oddelek, vod, četa, bataljon - evalvacija (eksterna) usposobljenosti bataljonske bojne skupine	- dopolnjevanje usposobljenosti enot in posameznikov - priprava za premik - kratki dopusti		
	3 mesece	3 mesece	3 mesece	3 mesece			
	Sprotno preverjanje stopnje usposobljenosti, korekcije (poveljniki enot)						
	- taktična urjenja, posameznik, skupina, posadka, oddelek, vod - oddelčno bojno streljanje - taktična vaja voda - taktična vaja voda z bojnim streljanjem	- taktična urjenja, četa - taktična vaja, četa - taktična vaja čete (četne bojne skupine) z bojnim streljanjem	2	- taktična urjenja, četa bataljon, bat. bojna skupina - taktična vaja, bat. taktična skupina - taktična vaja bataljona z bojnim streljanjem	2		taktična vaja bataljonske bojne skupine
	3	5	2	2			
	2	.	.	.	.		.
* taktična vaja pripravljenosti – v sodelovanju s Centrom za bojno usposabljanje poveljstev enot							

Slika 7: Model operativnega cikla (vir: Slovenska vojska, 2011, priloga B)

7 Sklep

Kadrovski viri in sredstva so v zadnjih letih, ko se na vseh področjih, še posebej pa v Slovenski vojski, srečujemo s primanjkovalom kadra, ključnega pomena. Kot organizacija moramo razpoložljive kadrovske vire skrbno in optimalno uporabiti. Vsi se zavedamo, da je Slovenska vojska popolnjena pod pričakovanim številom, ki je zapisano v strateških dokumentih politike in Slovenske vojske. Napoved za pozitiven trend na področju pridobivanja kadra za prihodnja leta ni obetavna. Kot članica zveze Nato prevzemamo določene obveznosti do zveze. V nalogi je opredeljena zaveza, da Slovenska vojska zagotavlja zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti leta 2023 in tudi v prihodnosti. Te naj bi štele do dvesto pripadnikov. Trenutno je Poveljstvo sil Slovenske vojske odobrilo in zagotovilo 188 pripadnikov. Moramo pa se zavedati, da priključenost Natovi pobudi za krepitev pripravljenosti ni edina zmogljivost Slovenske vojske,

temveč le ena izmed njih. Ko seštejemo enote in pripadnike, ki sodelujejo v vseh zmogljivostih, ugotovimo, da je skoraj vsa Slovenska vojska vključena v zmogljivosti, ki smo jih dolžni oziroma smo jih želeli prispevati v zvezo Nato.

V prispevku sta bili preučevani vzpostavitev zmogljivosti za Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti in zagotovitev specialističnega kadra na primeru voznika SKOV 8 × 8. Zaradi že omenjenega primanjkovanja kadra je še toliko pomembnejše njegovo pravočasno in kakovostno načrtovanje. Načrtovanje kadrov poteka predvsem iz kadrovskih virov znotraj enot, s prerazporejanjem v enoti in med njimi. Pri vzpostavitvi zmogljivosti je pomembno dejstvo, da se cikel usposabljanja od začetnih do končnih operativnih zmogljivosti izvaja z že usposobljenim kadrom. Nikakor ni sprejemljivo usposablјati specialistični kader v fazi začetnih operativnih zmogljivosti, saj je čas med začetnimi in končnimi operativnimi zmogljivostmi namenjen kolektivnemu usposablјanju in razvoju kohezije v kolektivu. Zato je najpomembnejše pravočasno načrtovanje predvsem specialističnega kadra, pri katerem je usposablјanje dolgotrajno. Usposablјanje voznika SKOV 8 × 8 od faze zaposlovanja pripadnika pa vse do usposobljenosti za voznika traja do 16 mesecev, seveda pod predpostavko, da pripadnik sinhrono in postopno ter brez premora opravlja usposablјanja in izobraževanja. V tem izračunu niso upoštevane odsotnosti (bolniški dopust, dopust, druge zakonske odsotnosti itn.), ki lahko usposablјanje voznika SKOV 8 × 8 podaljšajo tudi na 24 mesecev. Ko pa za voznika SKOV 8 × 8 usposablјamo vojaka, ki je že zaposlen v Slovenski vojski in opravlja naloge vojaka v enoti, njegovo usposablјanje traja do 13 mesecev oziroma, ob upoštevanju prej navedenih dejstev (odsotnost, postopnost), do 20 mesecev.

Ko usposablјanje specialističnega kadra vključimo v Natovo pobudo za krepitev pripravljenosti, ugotovimo, da je razvoj specialističnega kadra v fazi vzpostavljanja zmogljivosti nemogoč oziroma ga ni smiselno izvajati vzporedno. Kader mora biti popolnoma usposobljen v trenutku opravljanja začetnih operativnih zmogljivosti. Po modelu operativnega cikla v drugi fazi potekata usposablјanje posameznika in kolektiva ter razvoj kohezije kolektiva. V tej fazi ni časa za usposablјanje kadra v smislu usposablјanja voznikov, namerilcev, informatikov itn. Takrat mora biti enota povezana, delovati kot kolektiv, se usposablјati, bivati itn. Poudarjena je torej vzpostavitev enote za usposobljenost v kolektivnih nalogah in nenazadnje za doseganje svojega poslanstva. Pri vzpostavitvi Natove pobude za krepitev pripravljenosti je 72. brigadi uspelo usposobiti kader in ga uporabiti za zmogljivosti Natove pobude. 72. brigada je namreč že pred začetnimi

operativnimi zmogljivostmi Natove pobude, v začetku leta 2022, usposobila dovolj voznikov, ki so bili razpoložljivi na začetnih operativnih zmogljivostih in so lahko nemoteno delovali ter se usposabljali z enoto ves čas vzpostavljanja Natove pobude.

Glede na spoznanja, pridobljena iz raziskave, lahko potrdimo, da s pravočasnim načrtovanjem kadrovskih sredstev omogočimo njihovo zagotovitev ter lahko uspešno vzpostavimo zmogljivosti. Pravočasno načrtovanje usposabljanja specialističnega kadra in predvsem pravočasni začetek cikla usposabljanja sta odvisna od jasno določenega cilja zmogljivosti. Dejstvo je, da jasno določeni cilji zmogljivosti in časovni interval vzpostavitve omogočajo kakovostno načrtovanje ter zagotovitev specialističnega kadra.

Če Slovenska vojska in nosilna enota pravočasno določita cilj zmogljivosti v smislu, da je pravočasno določen časovni cilj končne vzpostavitve zmogljivosti, potem lahko nosilna enota pravočasno začne načrtovati kadrovska sredstva in lahko kakovostno vzpostavi zmogljivosti. Nikakor se ne sme zgoditi, da bi zmogljivosti začeli vzpostavljati, ne bi pa imeli jasno določenih časovnih okvirov ali pa se jih ne bi držali. Zaradi primanjkovanja kadrov v Slovenski vojski je skoraj nemogoče, da bi se specialistični kader uporabil zgolj za eno nalogo, aktivnost in zmogljivost. Večkrat se zgodi, da je kader, predvsem specialistični, na voljo za več zmogljivosti hkrati.

Glede na to, kako dolgo se usposablja specialistični kader, recimo vozniki SKOV 8×8 , lahko sklepamo, da voznika SKOV 8×8 ob izpadu ne moremo takoj nadomestiti, saj trajanje usposabljanja novega voznika ponovno zahteva daljše časovno obdobje. Zato je pri načrtovanju usposabljanja in zagotovitvi kadrov smiselno upoštevati zadostno število rezervnega kadra, ki bo prednostno sicer opravljal druge naloge, vendar bo usposobljen za zamenjavo specialista. Po ocenah in izkušnjah bi morali ves čas zagotavljati vsaj 20 odstotkov rezerv specialističnega kadra. Zaradi trajanja usposabljanja specialističnega kadra je smiselno usposabljanja izvajati ves čas, najmanj pa enkrat na leto, glede na ocenjene potrebe za naslednji dve leti.

V zadnjem obdobju lahko zasledimo, da bo Slovenska vojska deležna posodobitve in nakupa večjega števila sredstev, predvsem vozil in orožja. Prav tako je obveza države in politike do zveze Nato, da Slovenska vojska vzpostavi dve zmogljivosti vzporedno, in sicer srednjo bataljonsko bojno skupino (SrBBSk) in srednji bojni izvidniški bataljon (SrBIB), za kateri so predvidena vozila 8×8 . Zato bo Slovenska

vojska potrebovala ustrezno usposobljen specialistični kader, in pomembno je, da določi:

- jasen cilj s časovnim okvirom vzpostavitve zmogljivosti,
- nosilne enote, odgovorne za vzpostavitev zmogljivosti,
- opremo, ki jo bodo enote uporabljale.

Enote Slovenske vojske lahko takoj pristopijo k nekaterim fazam usposabljanja kadra. Predvsem lahko v obdobju do pridobitve tehnike in preoblikovanja enot zagotovijo zadostno število pripadnikov z opravljenima C-kategorijo voznškega izpita in vojaško evidenčno dolžnostjo A12010 – voznik. Tako si lahko enote skrajšajo poznejše usposabljanje in razvijanje specialističnega kadra, saj ob pridobitvi novih vozil opravijo le še licence zanje.

V trenutnih razmerah na varnostnem področju je glede na zahteve zavezništva in ob primanjkovanju kadra treba skrbno načrtovati in uporabiti razpoložljiv kader, poskrbeti za primerne odnose, ki pripomorejo k zadrževanju kadra, in poskušati uvesti napredne metode za to, kako pritegniti v Slovensko vojsko čim več mladih ljudi, ki bi s ponosom opravljali vojaški poklic.

8 Literatura in viri

1. Centrih, A. 2012. *Izobraževanje in usposabljanje v funkciji razvoja kadrov Slovenske vojske*. Magistrsko delo. Celje: Univerza v Mariboru.
2. Florjančič, J. 1999. *Planiranje in razvoj kadrov*. Kranj: Moderna organizacija.
3. Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
4. Ministrstvo za obrambo, 2011. *Program osnovnega vojaškega strokovnega usposabljanja (OVSU) za VED A12010 voznik*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
5. Ministrstvo za obrambo, 2012. *Program dopolnilnega vojaškega strokovnega izobraževanja in usposabljanja za vojaka voznika SKOV 8 × 8*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
6. NATO. 2022. *NATO - Event: NATO Summit Brussels 2018*. Dostopno na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_156556.htm. [14. 12. 2022].
7. Nemec, M. 2006. *Vojaško izobraževanje in usposabljanje v Slovenski vojski*. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru.
8. Ministrstvo za obrambo. 2020. *Odredba o oblikovanju zmogljivosti Slovenske vojske za delovanje v okviru kontingenta v Natovih odzivnih silah in v Natovi pobudi pripravljenosti od januarja 2020 do decembra 2022*.
9. 72. brigada. 2021. *Poročilo o uresničevanju poslovnega plana 72. brigade za leto 2021*, št. 0100-58/2021-62 z dne 6. 1. 2022. Ljubljana: Slovenska vojska.

10. Slovenska vojska. 2011. *Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske*, št. 603-39/2011-1, z dne 13. 1. 2011. Ljubljana: Slovenska vojska.
11. Slovenska vojska. 2022. *Ukaz GŠSV o formiranju in popolnitvi SVN-zmogljivosti NRI PEHČ*, št. 1005-77/2022-617, z dne 3. 10. 2022.
12. Žibert, M. 2011. *Razvoj kadrov za namen sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v Slovenski vojski*. Magistrsko delo. Celje: Univerza v Mariboru.

SEZNAM KRATIC

CPP – cestnoprometni predpisi
 IRDP – Individual Readiness Developement Plan
 IVV – individualne vojaške veščine
 JTAC – Joint Terminal Attack Controller
 LOGV – logistični vod
 MOM – mednarodna operacija in misija
 MO – Ministrstvo za obrambo
 NPE – nacionalni podporni element
 NRI – NATO Readiness Initiative
 OVSU – osnovno vojaško strokovno usposabljanje
 OVSIU – osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje
 PEHČ – pehotna četa
 PEHP – pehotni polk
 PSSV – Poveljstvo sil Slovenske vojske
 RKB – radiološko, kemijsko in biološko
 SKOV 8 × 8 – srednje kolesno oklepno vozilo
 SrBIB – srednji bojni izvidniški bataljon
 SrBBSk – srednja bataljonska bojna skupina
 TVSU – temeljno vojaško strokovno usposabljanje
 VED – vojaška evidenčna dolžnost
 VIU – vojaško izobraževanje in usposabljanje
 VZE – Vojaška zdravstvena enota